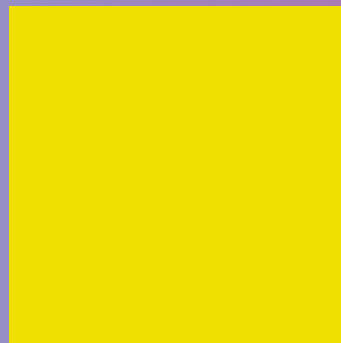

4

ORTHODOXIE

ORTHODOXIE

4.1 ALGEMEEN

Met 260 miljoen leden vertegenwoordigt het Orthodoxe Christendom ongeveer 12% van de gehele Christelijke bevolking in de wereld. Om historische redenen bevindt het grootste deel van de Orthodoxe Christenen, namelijk 77%, zich in Europa. Er zijn ook enkele grote Orthodox Christelijke diasporagemeenschappen in Amerika en West-Europa (b.v. Duitsland). Orthodoxe Christenen worden gewoonlijk op grond van hun etnische afkomst gedefinieerd (b.v. Grieks, Russisch, Servisch, Bulgaars, enz.). Zij moeten ook van de oosterse christenen onderscheiden worden. De eersten leven hoofdzakelijk in Midden- en Oost-Europa en de laatsten in Afrika. Afgezien van de geografische ligging zijn er echter ook enkele belangrijke theologische verschillen tussen deze twee groepen, met name op het gebied van de christologie (de persoon van Jezus en zijn goddelijke en menselijke naturen).

Nuttige cijfers en feiten betreffende het orthodoxe christendom worden door het Pew Research Center op hun webpagina gegeven.¹

---

¹ a) "Orthodox Christianity in the 21st Century," Pew Research Center's Religion & Public Life Project, November 8, 2017, <https://www.pewforum.org/2017/11/08/orthodox-christianity-in-the-21st-century/>,

b) "Orthodox Christianity's Geographic Center Remains in Central and Eastern Europe," Pew Research Center's Religion & Public Life Project, November 8, 2017, <https://www.pewforum.org/2017/11/08/orthodox-christianitys-geographic-center-remains-in-central-and-eastern-europe/>.

4.2 STRUCTUUR VAN HET ONDERWIJS

4.2.1 INLEIDING TOT HET ONDERWERP (5-6 MIN.)

- Als uitgangspunt kan de leerkracht de leerlingen vragen naar figuur 6.1 in het leerlingenboek te kijken en hen te vragen of dit soort gebouw hen bekend voorkomt.
- De leraar vraagt de leerlingen dan vijf dingen op te schrijven die hen te binnen schieten over het orthodoxe christendom. Vervolgens maakt hij een mindmap op het bord en schrijft hun ideeën op.
- Of hij vraagt hen drie vragen te noteren die ze zouden willen stellen over Orthodoxie.

4.2.2 HET BEKIJKEN VAN DE VIDEO (CA. 10 MIN.)

De klas bekijkt de video van Eleni's beschrijving van het orthodoxe christendom en wordt gevraagd de meerkeuzevragen te beantwoorden.

4.2.3 OEFENING 1 (5 MIN.)

1. Het woord "orthodox" betekent
  - a) het juiste geloof
  - b) de conservatieve
  - c) de ouderwetse
2. Waarom zijn iconen zo belangrijk voor Orthodoxe Christenen?
  - a) Ze vertellen op een eenvoudige manier verhalen over geloof
  - b) Zij zijn het heilige boek van de Orthodoxe Kerk
  - c) Ze zijn door heilige mannen van de Bijbel gemaakt
3. De heilige dag van de Orthodoxe Christenen is
  - a) Zaterdag
  - b) Zondag
  - c) Vrijdag
4. Het belangrijkste feest voor de Orthodoxe Kerk is
  - a) Kerstmis
  - b) een vast feest in het voorjaar
  - c) Pasen

5. In de orthodoxe Goddelijke Liturgie de deelnemers
- a) ontvangen zowel het geconsecreerde brood als de wijn
  - b) ontvangen alleen het geconsecreerde brood
  - c) drinken wijn uit een beker
6. Tijdens de doop in de Orthodoxe Kerk
- a) wordt water op het hoofd van het kind besprenkeld
  - b) wordt op het hoofd van het kind een kroon geplaatst
  - c) is het kind dompel je drie keer onder in een lettertype vol water
7. Welk getal is belangrijk in de Orthodoxe Kerk?
- a) twee
  - b) drie
  - c) veertig
8. In de Orthodoxe Kerk
- a) nemen vrouwen niet deel aan gemeenschappelijke aanbidding
  - b) helpen vrouwen in de kerk, maar kunnen ze geen religieuze leiders zijn
  - c) kunnen vrouwen priester worden zoals mannen
9. Eleni zegt dat leven volgens het orthodoxe geloof betekent
- a) alleen voor andere orthodoxe christenen te zorgen
  - b) een afgezonderd leven in het gezin leiden
  - c) solidair te zijn met andere mensen en alle schepselen

Antwoorden: 1a. 2a. 3b. 4c. 5a. 6c. 7b. 8b. 9c.

4.2.4 BESPREKEN VAN TYPISCHE KENMERKEN VAN ORTHODOXE AANBIDDING (15-20 MIN.)

Het is moeilijk om orthodoxe christenen te herkennen aan hun uiterlijk of kleding. Ze bidden gewoonlijk niet in het openbaar, hoewel ze in hoofdzakelijk Orthodoxe landen soms zichzelf kruisen wanneer ze een kerkgebouw passeren. Hun gebedshuizen zijn echter gemakkelijk te herkennen (als er nog wat tijd over is in de les, kan oefening 1 van extra oefeningen een nuttige inleiding op een orthodoxe kerk zijn).

Iconen (10-15 min.)

Iconen zijn ook een zeer belangrijk onderdeel van de Orthodoxe Kerken, maar ook van de dagelijkse godsdienstige praktijk en aanbidding. De meeste Orthodox-christelijke huizen hebben een of meer iconen of een speciale gebedshoek vol iconen. Het Pew Research Center geeft enkele nuttige feiten over iconen in de orthodoxe praktijk (zie fig. 1).

De leerkracht kan enkele feiten uit deze figuur gebruiken en vervolgens de klas vragen de tekst van oefening 2 te lezen. De leerkracht kan de icoon van de Theotokos Glykofilousa (zie onder middelen hieronder), op de muur projecteren terwijl de leerlingen 5 minuten de tekst kunnen lezen. Dan kunnen ze er ongeveer 6-10 minuten over praten. Dan kunnen ze het ongeveer 6-10 minuten bespreken.

Oefening 2: Laten we het over iconen hebben

Iconen nemen een centrale plaats in het orthodoxe leven en de orthodoxe spiritualiteit in. Orthodoxe iconen hebben een diepe symbolische betekenis. Zelfs de gebruikte kleuren staan voor bepaalde ideeën.

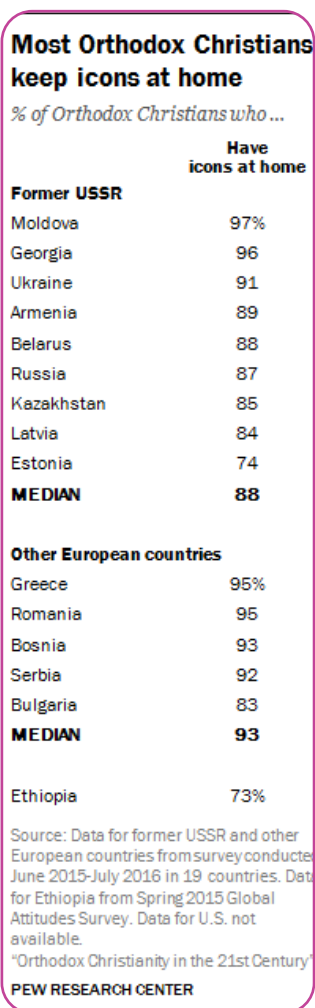
Lees de volgende uitleg en kies de kleur die jou het beste lijkt. Leg uit waarom:

Goud: het is de kleur die de goddelijke wereld symboliseert. Het wordt gewoonlijk gevonden als achtergrond in verschillende iconen, in aureolen en op de kleren van Jezus Christus.

Blauw: Het staat voor het Koninkrijk van God, de hemel, oneindigheid of eeuwigheid. Het wordt gewoonlijk gevonden als achtergrond op verschillende iconen en als kleur van de gewaden van de Moeder van Jezus.

Groen: Het is de kleur van vernieuwing, hoop, jeugd en natuur. Het wordt gewoonlijk aangetroffen op iconen die de geboorte van Jezus of de aankondiging van zijn geboorte door de engel aan zijn moeder afbeelden

Wit: Het staat voor zuiverheid en goddelijkheid. Dit is de kleur van de kleding van de engelen en Jezus als het doel is zijn goddelijke natuur te benadrukken als de Zoon van God.

Figuur 4.1
Iconen bij Orthodox
Huizen
https://www.pewforum.org/2017/11/08/orthodox-christianity-in-the-21st-century/pf_11-08-17_ortho-doxy-00-03/

Zwart: Het kan ofwel de kleur van de dood of het kwaad zijn, maar het wordt ook gebruikt voor de kleding van de asceten en monniken om aan te geven dat ze zich van alle wereldse genoegens onthouden.

Bruin: De kleur van de aarde, een symbool van sterfelijkheid en ascetisch leven.

Purperrood: De kleur van koningschap en glorie. Het wordt gebruikt voor de gewaden van Jezus Christus en zijn Moeder.

Kijk nu naar de volgende icoon van Jezus' Moeder en Jezus als een jong kind en probeer de boodschap van de gebruikte kleuren te verklaren.

Figuur 4.2.
De Theotokos in de
gestalte van Glykofilousa
(die haar kind, Jezus,
kust), 15th c. Musée
d'art et d'histoire de
Genève: "Creta o venezia,
madona glykofilousa,
1457.JPG", [https://
commons.wikimedia.
org/wiki/File:Creta_o_
venezia_madonna_
glykofilousa_1457.JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Creta_o_venezia_madonna_glykofilousa_1457.JPG)

De kleuren die de leerlingen kunnen identificeren zijn: goud als teken van goddelijkheid op de achtergrond van de icoon en de kleding van Jezus en Maria; Maria's gewaden in purperrood, een teken van haar koningschap als Moeder van God; het blauwe binnenkleed van Maria als teken van eeuwigheid, omdat zij opnieuw de Moeder van de eeuwige God is.

Rituelen: Doop (8 min.)

De orthodoxe rituelen zijn ook heel anders dan die van de andere christelijke denominaties en religies. De klas wordt verzocht een door Eleni geschreven passage te lezen waarin de doop van haar jonge zusje wordt beschreven en de leemten met de gegeven woorden op te vullen. De klas kan ook de woordenlijst raadplegen voor eventuele onbekende woorden.

Oefening 3: Doopritueel

Je hebt Eleni's volledige beschrijving van het ritueel van de doop gelezen/bekeken. Probeer de gaten in te vullen met een van de onderstaande woorden. Elk woord kan slechts eenmaal worden gebruikt.

Geloof, zalving, kaars, kruis, knippen, olie, kruisen, leven, herboren

Vandaag is een gelukkige dag in mijn familie. Mijn jonge zus gaat gedoopt worden. Ze zal een volwaardig lid van de Orthodoxe Kerk worden. Tijdens de ceremonie zal ze haar christelijke naam krijgen, ze zal in witte nieuwe kleden gekleed worden en een **kruis** dragen, alle symbolen van haar nieuwe **leven** als christen. Hoewel in de oudheid mensen als volwassenen gedoopt werden, worden tegenwoordig in de Orthodoxe Kerk kinderen gewoonlijk in de eerste maanden van hun leven gedoopt. Peetouders zijn meestal vrienden van het gezin of familieleden. Zij zullen haar geestelijke ouders zijn en verantwoordelijk zijn voor haar opgroeiende naar aanleiding van de leringen van de Orthodoxe Kerk.

In het eerste deel van de ceremonie, zal de priester de naam van mijn zus aankondigen en iedereen zal blij zijn. Hij zal dan haar peettante vragen het Symbool van het **Geloof** voor te dragen namens mijn zus, die natuurlijk nog te jong is om het zelf te lezen.

Dan zal de priester zowel mijn zus als haar peettante voor de doopvont leiden en met de hulp van de peettante zal hij mijn zus met gezegende **olie** zalven, een symbool van zegen en nieuwe schepping. Hij zal haar drie keer in het water van de doopvont in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest onderdompelen. Nou, niet alle baby's vinden het erg amusant en veel van hen huilen als ze in water ondergedompeld worden. Het is echter een moment van vreugde. Mijn leraar legde ons uit dat dit een symbool van sterven en **herboren** worden in een nieuw leven is, naar het voorbeeld van Jezus Christus die stierf en opstond uit de dood. Onmiddellijk na het uit de doopvont komen, vindt de chrismatie plaats. Het is de **zalving** van het lichaam van het kind met gezegende olie. Hierdoor zal mijn zus een kind van

God worden die de Heilige Geest van God heeft ontvangen. De priester zal een paar haren van haar hoofd **knippen** die een klein geschenk symboliseert dat mijn zus tijdens de ceremonie aanbiedt. Ze zal in nieuwe kleren gekleed worden en ze zal een kruis dragen, een belangrijk symbool van geloof voor alle Christenen. Het laat zien dat mijn zuster voortaan in haar eigen leven het voorbeeld van Jezus Christus zal moeten volgen. De peettante zal mijn zusje dragen en een brandende **kaars** vasthouden die de eerste stappen van mijn zus in haar nieuwe leven als christen symboliseert. Tenslotte zal de priester een korte passage uit het heilige boek van het Evangelie lezen. Hij zal haar hoofd er mee aanraken en haar zegenen. De mensen tonen hun grote eerbied voor dit boek door het te kussen en zich te **kruisen**, een typisch gebaar van de Orthodoxen. Als lid van de Kerk zal mijn zus aan de sacramenten van de Kerk deelnemen. Het is geen verrassing dat dit een belangrijke dag in onze familie is. Na de ceremonie zullen we het samen met vrienden met eten, snoep en muziek vieren en mijn gelukkige zusje zal een heleboel geschenken krijgen!

4.2.5 BESPREKING VAN TYPISCHE ASPECTEN VAN HET ORTHODOX- CHRISTELIJKE LEVEN

Traditie speelt een belangrijke rol in de orthodoxe theologie, spiritualiteit en het dagelijks leven. Onder de Orthodoxen is er momenteel een discussie gaande over de aard van deze traditie en of zij een tijdelijke of eeuwige autoriteit is. Met andere woorden, de belangrijkste vraag is of de traditie een soort anker is dat de Orthodoxe Kerk aan haar verleden en geschiedenis bindt, maar op de een of andere manier niet veel ruimte voor innovatie laat of dat deze als springplank kan worden gebruikt voor een moedige sprong in de toekomst. De klas wordt uitgenodigd over de voor- en nadelen van de traditie na te denken als een religieuze autoriteit die bepaalde houdingen en gedragingen voorschrijft. De klas kan het laatste deel van de les gebruiken om over tradities te discussiëren.

Oefening 4: Dat is traditie

Traditie als de opgebouwde ervaring en kennis van de Orthodoxe Christelijke Kerk speelt ook vandaag nog een belangrijke rol in het leven van Orthodoxe Christenen. Vaak wordt echter de vraag gesteld of en in welke mate de traditie het leven van hedendaagse orthodoxe christenen kan of moet vormgeven.

Bespreek, na Eleni's presentatie te hebben bekeken, de volgende vragen in groepjes van twee:

- (1) Denk aan praktijken en gewoonten die in uw familie of uw samenleving als traditioneel worden beschouwd en bespreek ze.
- (2) Welke rol denkt u dat traditie speelt in het leven van Orthodoxe Christenen?

(3) Bespreek de voor- en nadelen van de traditie als een autoriteit die het leven van de leden van een religieuze groep regelt (het ene lid van de groep kan de positieve aspecten en het andere de negatieve presenteren).

Een andere mogelijkheid is dat de klas over de twee verzen uit de hymne van Goede Vrijdag (oefening 5) nadenkt en ze met hedendaagse onderwerpen zoals vervreemding, vluchtelingen, gemarginaliseerde mensen in verband brengt. De belangrijkste vraag waarover nagedacht moet worden is hoe aanbidding het wereldbeeld van orthodoxe christenen beïnvloedt en ethische normen verschaft.

Oefening 5: Leven volgens geloof

Eleni Eleni besloot haar brief met de opmerking dat “ Orthodox zijn betekent niet alleen het juiste geloof aanhangen, maar ook naar dit geloof leven”. Dit wordt vaak op allerlei manieren in teksten van de orthodoxe aanbidding herhaald. Bovendien wordt daarin vaak benadrukt dat een ware uiting van liefde jegens God liefde jegens mensen in nood is. Vaak wordt gebruikt Jezus Christus als het prototype van alle mensen die ten onrechte worden vervolgd en lijden.

Lees de volgende verzen van een hymne die op Goede Vrijdag (de vrijdag voor Paaszondag) gezongen wordt. Jozef van Arimathea, een van Jezus’ volgelingen, betreurt zijn dood en vraagt de Romeinen om zijn lichaam om het te begraven.

“Geef mij deze Vreemdeling, die vanaf zijn kindertijd als een vreemdeling, een bijwoner, in de wereld geweest is.

.....

Geef mij deze Vreemdeling, opdat ik Hem in een graf kan verbergen, want als vreemdeling heeft Hij geen plaats om zijn hoofd te leggen.”

Welke verbanden zou je met de huidige situaties en uitdagingen kunnen leggen?

Ter voorbereiding van deze oefening zou de leerkracht het volgende stukje uit een preek van Epiphanius van Salamis (4e eeuw) kunnen voorlezen, dat de inspiratie voor de hymne schijnt te zijn geweest. Het is een fictieve reconstructie van de toespraak van Jozef van Arimathea, een volgeling van Jezus Christus, die naar de Romeinse gouverneur, Pilatus, kwam om het lichaam van Jezus te vragen om het behoorlijk te begraven:

“O rechter, ik ben gekomen om van u een kleinigheid te maken van Hem

die door u werd veroordeeld, Jezus van Nazareth, Jezus de arme, Jezus de dakloze, Jezus de gekruisigde, de gebondene, de onbeschutte, de Vreemdeling, die in een vreemd land onbekend is, Jezus de verachtelijke, die voor allen opgehangen werd [aan het kruis].”

“Geef me deze Vreemdeling, voor welke winst voor u is het lichaam van deze vreemdeling? Geef mij deze Vreemdeling, want van verre is Hij hierheen gekomen om een vreemdeling te redden, naar een duistere streek is Hij afgedaald om een vreemdeling op te trekken. Geef mij deze Vreemdeling, want Hij alleen is een vreemdeling. Geef mij deze Vreemdeling, wiens land we, de vreemdelingen, niet kennen. Geef mij deze Vreemdeling, die in een vreemd land een vreemd leven en bestaan leidde. Geef me deze vreemdeling, diens generatie en geaardheid we, de vreemdelingen, niet kennen. Geef mij deze vreemdeling, die geen plaats had om zijn hoofd te leggen. Geef mij deze Vreemdeling, Die geen plaats had om Zijn hoofd te leggen. Geef mij deze Vreemdeling, Die als een dakloze vreemdeling in een vreemd land in een kribbe geboren werd. Geef mij deze Vreemdeling, Die uit de kribbe als een vreemdeling voor Herodes gevlucht is. Geef mij deze Vreemdeling, Die van Zijn doeken af een vreemdeling in Egypte was, Die geen stad, geen dorp geen woonplaats, geen bloedverwantschap heeft, want deze Vreemdeling wordt in vreemde landen bij Zijn Moeder gevonden.

Geef mij, o vorst, deze naakte man aan het kruis, opdat ik Hem bedek, die de naaktheid van mijn natuur bedekt. Geef mij Hem, Die tegelijk een dode en God is, opdat ik Hem, Die mijn ongerechtigheden verborgen heeft, moge omhullen. Geef mij, o vorst, deze dode, die mijn zonde in de Jordaan begraven heeft. Ik smee U voor een dode, Die van allen onrecht leed, Die door een vriend verkocht werd, Die door een discipel verraden werd, Die door broederen vervolgd werd, Die door een slaaf geslagen werd.

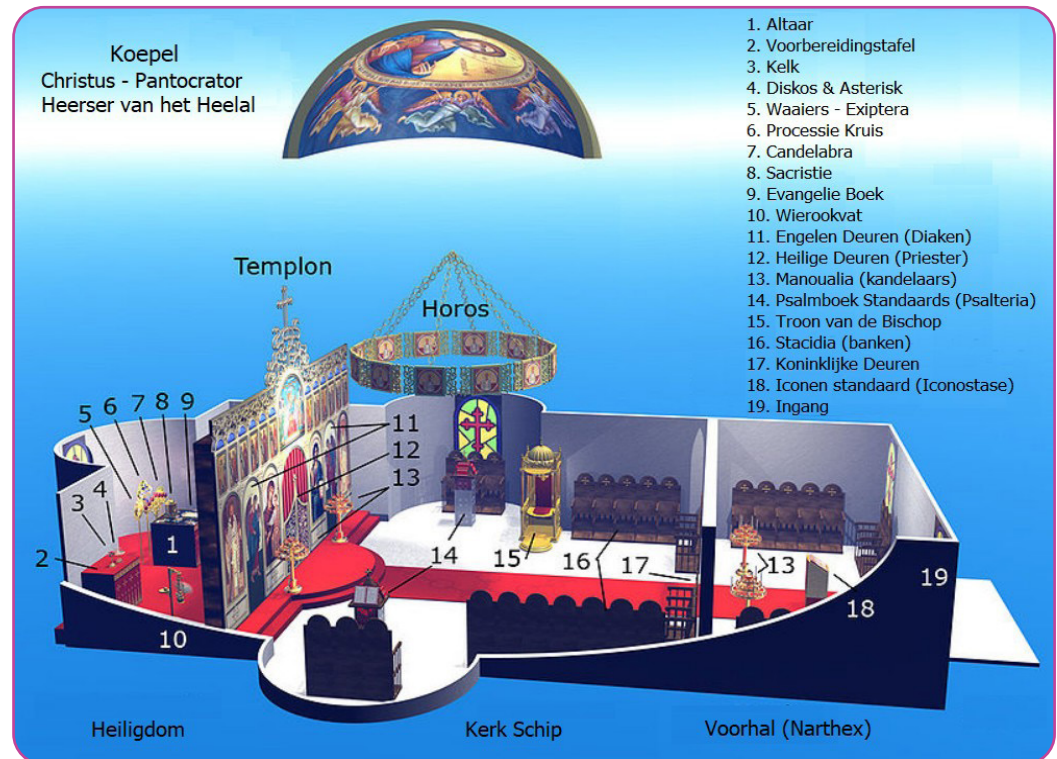
Voor een dode heb ik voorbede gedaan, die veroordeeld werd door hen die Hij uit de slavernij bevrijdde, die door hen azijn te drinken kreeg, die door hen die Hij genas verwond werd, die door zijn eigen discipelen verlaten werd, die van zijn eigen moeder beroofd werd. O vorst, voor een dode smee ik die dakloze, die aan het kruis hing, want Hij heeft geen vader in Zijn nabijheid op aarde, geen vriend, geen leerling, geen verwant, geen begrafenisondernemer. Neen, Hij is alleen, de Eniggeborene van de Enige, God in de wereld, en niemand anders dan Hij.”

(Epiphanius van Salamis, Homilie over de begrafenis van de Heer Jezus Christus, 11-14)

4.3 EXTRA OEFENINGEN

4.3.1 OEFENING: DE ONDERDELEN VAN EEN ORTHODOXE KERK

Lees de volgende beschrijving van een typische orthodoxe kerk en vergelijk die met de afbeelding van het interieur. Vul in de tekst de nummers in van de op de afbeelding genoteerde onderdelen die met de gegeven beschrijving overeenkomen. Niet alle nummers zullen gebruikt worden.

Figuur 4.3
Het interieur van een
typische orthodoxe kerk
Bron: [https://
byzantijnsekapelutrecht.
nl/byzantijs-erfgoed/
het-kerkgebouw](https://byzantijnsekapelutrecht.nl/byzantijs-erfgoed/het-kerkgebouw)

Een typische orthodoxe kerk is verdeeld in drie afzonderlijke delen: de ingang (narthex), de eigenlijke kerk (schip), en het heiligdom (altaar), en is gewoonlijk met het heiligdom naar het oosten gericht gebouwd.

De narthex verbindt de kerk met de buitenwereld. De mensen die de kerk binnengaan steken gewoonlijk kaarsen aan in de kaarsenhouders, de manoualia (13) en betonen eerbied aan de icoon die op de iconen standaard staat (18). Orthodoxe christenen steken kaarsen aan als een daad van gebed en ter herinnering aan de woorden van Jezus Christus, die zei: "Ik ben het licht der wereld". In de oudheid was het narthex de plaats voor de catechumenen, van die mensen namelijk, die christen wilden worden en onderricht over het christelijk geloof kregen voordat zij gedoopt werden. In traditionele orthodoxe kerken kunnen de mensen de eigenlijke kerk door de Koninklijke Deuren (17) betreden.

Het kerschip is het belangrijkste en dus ook het grootste gedeelte van de orthodoxe kerk. Het woord komt waarschijnlijk van het Latijnse woord "navis", dat het schip betekent. De Kerk is een schip dat met de leden van

de gemeente in de stormachtige zee van deze wereld vaart. De kapitein van dit schip is Jezus Christus, die in de Orthodoxe Kerk door de plaatselijke bisschop vertegenwoordigd wordt. Daarom staat zijn troon (15) aan één kant van de muur. Zelfs wanneer de bisschop afwezig is, herinnert zijn troon de leden van de kerk aan zijn geestelijk leidende rol. Langs de muren en in het midden van het schip staan kerkbanken, waar de mensen tijdens de godsdienst kunnen zitten. In sommige orthodoxe tradities zijn er echter alleen stacidia (16), hooggeplaatste stoelen of banken langs de wanden van het kerkschip. De muren en het plafond zijn met iconen van heilige vrouwen en mannen (heiligen) en met verhalen uit hun leven of uit de Heilige Schrift bedekt. Orthodoxe christenen vereren geen iconen. Zij kussen ze en kruisen zich als zij ze naderen om hun genegenheid en respect voor de afgebeelde personen te tonen. Heiligen, en de meest prominente onder hen de Moeder van Jezus Christus, de Theotokos, worden als voorbeelden beschouwd die de orthodoxe christenen moeten volgen. Dicht bij het heiligdom zijn er twee stands voor het koor (14). De hymnen van de orthodoxe aanbidding worden afwisselend gezongen, waardoor men eraan herinnerd wordt dat de aanbidding een dialoog en geen passieve deelname is.

Boven het kerkschip in de koepel bevindt zich de icoon van Jezus Christus als de Heerser van het Universum (de Pantokrator). De koepel symboliseert de goddelijke wereld, terwijl de rest van de kerk de geschapen wereld en de aarde voorstelt. De opbouw van de kerk wil dus aantonen dat zowel de geestelijke als de materiële wereld elkaar in de kerk ontmoeten, en dat zij die er binnengaan om te aanbidden, deze ontmoeting beleven. Aan de koepel hangt gewoonlijk een enorme kroonluchter, Horos of Polyeleos genaamd.

Een hoog scherm scheidt de eigenlijke kerk van het heiligdom. Het wordt iconostasis of templon genoemd. Oude kerken hadden deze muur niet. Hij werd rond de 14e eeuw ingevoerd. Op dit scherm staan grote iconen van Jezus Christus, Theotokos of verschillende heiligen. Het scheidt niet alleen het heiligste deel van de kerk van de rest van het gebouw, maar verbindt ze tegelijkertijd door middel van de iconen, die materiële elementen (hout, kleuren) gebruiken, om het geestelijke en heilige uit te beelden. Drie deuren geven toegang tot het heiligdom: de middelste heet de Heilige Poort (12) en wordt alleen door de priester gebruikt, en de linker de Diakenpoort, die alleen door diakens en hulppersoneel gebruikt wordt.

Het altaar (1) staat in het midden van het heiligdom. Het is de heiligste plaats in de kerk. Daarop worden een exemplaar van het Evangelieboek (9) en enkele liturgische vaten geplaatst. Aan de linkerkant (noordkant) van het heiligdom staat de Voorbereidingstafel (2), waar de gaven die in de Eucharistie gebracht worden, bereid worden.

4.3.2 OEFENING: SINT PAULUS EN DE ETHIEK VAN DE LIEFDE

Niet alleen de teksten van de aanbidding en de kerkvaders, maar ook die van de Schrift geven bepaalde ethische richtlijnen voor het gedrag van de christenen. De volgende tekst uit de brief van de heilige Paulus aan de christenen van Rome is een goed voorbeeld.

Romans 12:9-10.13-21

Vul de gaten van de tekst op met de ontbrekende woorden die erbij staan.

vrede, juist, Bestrijd, trots, zegen, vriend, kwaad, nood

Liefde moet oprecht zijn. Haat wat (1) **kwaad** is; houdt u vast aan wat goed is. Weest elkander in liefde toegewijd. Eert elkander boven uzelf. Deel met het volk van de Heer dat in (2) **nood** verkeert. Verwelkom anderen in uw huizen. (3) **Zegen** hen die u kwetsen. Zegen hen, en vervloek hen niet. Wees blijde met hen die blijde zijn. Weest bedroefd met hen die bedroefd zijn. Komt met elkander overeen. Wees niet (4) **trots**. Wees bereid om een (5) **vriend** te zijn van mensen die niet als belangrijk worden beschouwd. Denk niet dat u beter dan anderen bent. Vergeld geen kwaad met kwaad. Pas op dat u doet wat iedereen denkt dat (6) **juist** is. Leef, indien mogelijk, in (7) **vrede** met iedereen. Doe dat zo veel als u kunt. Mijn lieve vrienden, probeer niet om wraak te nemen. Laat ruimte voor God om Zijn toorn te tonen. Er staat geschreven: "Ik ben de God die de mensen oordeelt. Ik zal hen vergelden," zegt de Here. Doe juist het tegenovergestelde. Laat het kwaad u niet overwinnen. (8) **Bestrijd** het kwade door het goede te doen.

4.4 WORDENLIJST

Aalmoezen geven

Het aanbieden van materiële hulp als gift aan mensen in nood.

Zalving

Het aanbrengen van heilige olie in een religieuze ceremonie.

Ascete

Een persoon die om religieuze redenen een leven van zelfverloochening en soberheid leidt.

Bisschop

De hoogste geestelijke leider van de Orthodox Christelijke gemeenschappen in een bepaald geografisch gebied dat gewoonlijk “bisdom” genoemd wordt.

Gemeente / gemeenschap

Een groep mensen die bijeenkomt voor religieuze aanbidding.

geconsacreerd

Maak of verklaar iets heilig (heilig).

Diaken

Van het Griekse woord “diakonos” (helper). Een lid van de lagere rang van christelijke bedienaren (de andere twee zijn priester en bisschop).

Goddelijke Liturgie

De belangrijkste aanbidding in de Orthodoxe Kerk waarbij de eucharistie gevierd wordt.

Eucharistie

Een ceremonie waarin het brood en de wijn geconsacreerd worden. Ze worden geconsumeerd door de deelnemers aan het evenement die gedoopt zijn. Eucharistie komt van het Griekse woord “eucharistia”, dat “dankzegging” betekent. Orthodoxe Christenen geloven dat de wijn en het brood mystiek het Bloed en het Lichaam van Jezus Christus zijn.

Peetouders

Die personen die een kind voorstellen om gedoopt te worden. Zij nemen de verantwoordelijkheid om als hun geestelijke ouders op te treden en voor hun religieuze educatie te zorgen. Het zijn meestal familieleden of vrienden van de familie.

Aureool

Een gouden kroon rond het gezicht van een heilige of Jezus Christus. Het duidt op heiligheid en goddelijke glorie.

Iconostase

Een hoog scherm bedekt met iconen dat het heiligdom van de rest van de kerk scheidt.

Monnik

Een lid van een religieuze gemeenschap van mannen die een teruggetrokken leven van armoede, kuisheid en gehoorzaamheid leiden. Het vrouwelijke equivalent is een non.

Nieuwe Testament

Het tweede deel van de Christelijke Bijbel. Het bevat de verhalen van Jezus Christus, zijn discipelen en de leringen die uit Jezus' leven en prediking voortkomen.

Oude Testament

Het eerste deel van de Christelijke Bijbel. Het bevat de geschiedenis, de leer, de profetieën en de rituelen van het oude Israël.

Parochie

Een kleine gemeenschap van christenen die een eigen aanbidding huis (kerk) en een priester als hoofd heeft.

Patriarch

Een vooraanstaande bisschop onder alle andere bisschoppen die ook de geestelijke vader van een Orthodoxe Kerk is.

sacrament

Een religieuze ceremonie die goddelijke genade verleent.

Heiligdom

Het heiligste deel van de kerk.

Theotokos

Een naam van Maria, de moeder van Jezus. De naam komt van de Griekse woorden "Theos" (God) en "tikto" (baren) en verwijst naar het christelijke geloof dat Jezus niet alleen een mens was, maar ook de Zoon van God.

Foto: Annie Spratt | Unsplash

4.5 TRANSCRIPT VAN DE VIDEO

Hallo, mijn naam is Eleni en ik ben een orthodoxe christen. Ik wil graag met u praten over mijn religie. De naam "orthodox" komt van twee Griekse woorden, namelijk "orthos" wat "juist" betekent en "doxa" dat "geloof of denken" betekent. Orthodox betekent daarom juist geloof of denken.

Net als andere christenen geloven wij dat God een Heilige Drie-eenheid is, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Deze Drie-eenheid van drie onderscheiden personen is tegelijkertijd slechts Eén God. Het ware mysterie van onze God werd geopenbaard door Jezus Christus, die de Zoon is die mens werd. Hij woonde in Palestina in de eerste eeuw van de christelijke jaartelling, hij onderwees en verrichtte wonderen, maar daarna werd hij vervolgd en stierf aan het kruis voor onze zonden. Als God stond hij echter uit de dood op. Zijn dood en opstanding openbaarden Gods liefde voor zijn wereld en was het begin van de christelijke kerk.

Iconen, namelijk schilderijen van heilige vrouwen en mannen, verhalen uit hun leven en ons heilige boek, de Bijbel, worden in de orthodoxe kerk gerespecteerd en spelen een belangrijke rol in onze traditie. Ze bedekken de muren van onze kerken of zijn geschilderd op stukken hout. Mijn familie heeft thuis twee van zulke iconen die al vele generaties in ons bezit zijn. Ze worden in de kleine iconenhoek geplaatst die in mijn familie huis voor gebed wordt gebruikt.

Ons heilige boek is de Bijbel of de Heilige Schrift. Het bestaat uit twee delen, het Oude en het Nieuwe Testament. Passages daaruit en vooral uit het Nieuwe Testament worden in onze eredienst voorgelezen. In de Grieks-orthodoxe Kerk worden ze gewoonlijk in het Oudgrieks gelezen, wat het soms moeilijk maakt ze te begrijpen.

Een van de belangrijkste symbolen in ons geloof is het kruis, dat ons herinnert aan het offer van Jezus Christus en aan Gods liefde. Wij dragen het meestal om onze hals. We maken het teken van het Kruis over onszelf, vooral tijdens de eredienst of als we bidden.

Orthodoxe christenen bidden gewoonlijk aan het begin en aan het einde van de dag. Een van onze favoriete gebeden is het Gebed van de Heer, een kort gebed dat Jezus Christus aan zijn discipelen leerde en dat sindsdien in onze erediensten, maar ook tijdens het gebed thuis wordt gereciteerd.

De Orthodoxe Kerk kent vele feesten die het hele jaar door worden gevierd. Sommige feesten hebben vaste dagen in het jaar en andere, die elk jaar op een andere datum gevierd worden, worden verplaatsbare feesten genoemd. In de periode voor de grote feesten wordt gewoonlijk gevast, wat betekent dat men bepaalde soorten voedsel niet eet, zoals melk en vleesproducten. Er zijn ook twee

vaste vastendagen in de week, woensdag en vrijdag, wanneer we Jezus' dood aan het kruis gedenken. Een van de belangrijkste vaste feesten in de winter is Kerstmis, wanneer we de geboorte van Jezus vieren. Het grootste feest is echter Pasen (of Pascha), een verplaatsbaar feest in het voorjaar, ter viering van de dood en verrijzenis van Jezus Christus. Het is een van de meest vreugdevolle feesten in onze traditie. Door een ander rekensysteem vieren wij Pasen op een andere dag dan andere christelijke tradities. Er is een voorbereidende Goede Week en om middernacht na zaterdag vieren we dat Jezus uit de dood is opgestaan. Paaszondag is een dag van grote vreugde en familietijd. Samen eten we gebarsten, roodgeverfde eieren en begroeten we elkaar met de zin "Christus is verrezen".

Zondag is de heiligste dag van de week. Het is de dag waarop we naar de kerk gaan om deel aan de Goddelijke Liturgie, een speciale eredienst te nemen. In de liturgie vieren wij de Eucharistie, die ons herinnert aan het laatste avondmaal van Jezus Christus met zijn vrienden en discipelen, aan zijn dood en verrijzenis. De gaven van brood en wijn worden aangeboden en ingewijd. We geloven dat ze geestelijk veranderd worden in het Lichaam en Bloed van Christus. Aan het einde van de Liturgie nodigt de priester de leden van de congregatie uit deze te ontvangen. Door de consumptie ervan geloven we dat we in gemeenschap blijven met Jezus Christus, maar ook met de rest van de gemeenschap. Aan het einde van de Liturgie worden ook kleine stukjes brood aan alle deelnemers aangeboden, een herinnering aan de gemeenschappelijke maaltijden die de oude christenen hielden wanneer zij samenkwamen.

Onze parochiekerk is zeer belangrijk voor ons gezinsleven, niet alleen vanwege de viering van de grote feesten en de Goddelijke Liturgie, maar ook omdat enkele van de belangrijkste gebeurtenissen van ons gezinsleven daar plaatsvinden.

Vandaag, bijvoorbeeld, zal mijn jonge zus zich laten dopen en een volwaardig lid van de orthodoxe kerk worden. Tijdens de ceremonie zal ze haar christelijke naam krijgen, ze zal in witte nieuwe kleren gekleed worden en een kruis dragen. Hoewel in de oudheid mensen als volwassenen werden gedoopt, worden kinderen tegenwoordig in de Orthodoxe Kerk meestal in de eerste maanden van hun leven gedoopt. De doop wordt verricht door de priester. De peetouders van mijn zuster, die binnenkort gedoopt zal worden, zullen er zijn om te helpen. Zij zullen haar spirituele ouders zijn en verantwoordelijk voor haar opgroeien volgens de leringen van de orthodoxe kerk. Mijn zus zal Sophia heten, naar een van mijn grootmoeders. Tijdens de ceremonie zal de priester mijn zus drie keer onderdompelen in het water van de doopvont in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Dit is een

symbool van sterven en herboren worden in een nieuw leven naar het voorbeeld van Jezus Christus die stierf en opstond uit de dood. Geen wonder dat dit een belangrijke dag in ons gezin is. Na de ceremonie zullen we het vieren met een groot diner en muziek en mijn gelukkige zusje zal een heleboel cadeautjes krijgen!

Vrouwen nemen deel aan alle aanbiddingsevenementen in onze kerk en doen vrijwilligerswerk in het maatschappelijk werk van onze parochie door maaltijden te bereiden voor de armen of door gezinnen in nood te bezoeken. Hoewel wij als gelijkwaardige leden van de gemeenschap worden beschouwd, is het ons niet toegestaan priester te worden of een andere openbare rol in het leven van de gemeenschap te vervullen. Het is jammer, maar zoals vaak wordt gezegd is dit een kwestie van traditie en geschiedenis.

Als leden van een geloofsgemeenschap, maar ook van de samenleving, wordt van ons verwacht dat we leven volgens ons geloof en ook handelen op een wijze die dit geloof weerspiegelt. Het liefhebben van God en onze naaste (of christen of niet-christen) is het hoogste bevel en naast onze regelmatige eredienst en deelname aan de eucharistie, moeten we onze liefde en solidariteit aan andere mensen, maar ook ons respect voor de rest van Gods schepping tonen. Aalmoezen geven en ook een leven van nederigheid en zorgvuldig en eerbiedig gebruik van goederen zijn enkele van de belangrijkste praktische aspecten van het orthodoxe leven. Zoals de priester in onze kerk gewoonlijk in zijn preek zegt, betekent orthodox zijn niet alleen het juiste geloof aanhangen, maar ook naar dit geloof leven.

4.6 BRONNENLIJST

4.6.1 Feiten over het orthodoxe christendom

Pew Research Center (Rapport 2017: Orthodox christendom in de 21e eeuw), <https://www.pewforum.org/2017/11/08/orthodox-christianity-in-the-21st-century/>

Een beknopte inleiding tot het orthodoxe christendom - website van het Grieks Orthodox Aartsbisdom van Amerika, <https://www.goarch.org/introduction>

Waarom zijn er zoveel verschillende orthodoxe kerken? <https://www.youtube.com/watch?v=AWLIHnyhfZY>

4.6.2 Orthodoxe Kerkgebouwen

Foto's van de beroemdste hedendaagse orthodoxe kerkgebouwen op Wikipedia galerij: https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=List_of_largest_Eastern_Orthodox_church_buildings&oldid=962540027.

Op Wikipedia een nuttig artikel over Orthodox Christelijke architectuur: https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=List_of_largest_Eastern_Orthodox_church_buildings&oldid=962540027

Uitleg van het interieur van een Orthodox Christelijke kerk: <https://www.goarch.org/-/house-of-god-inside-an-orthodox-church>

4.6.3 Orthodox Church rituals

Een Orthodox Christelijk doopsel: <https://www.youtube.com/watch?v=-U1ippYXJDU>

Een traditionele Grieks orthodoxe bruiloft: <https://www.youtube.com/watch?v=gi33e17WCGU>

Een beknopte uitleg van de orthodox-christelijke sacramenten/rituelen: <https://www.goarch.org/-/the-sacraments>

De Eucharistieviering: <https://www.goarch.org/-/the-holy-eucharist>

4.6.4 Orthodox symbols and books

Iconen en hun betekenis, de betekenis van het kruis: <https://www.youtube.com/watch?v=derjqczKV5E>

De icoon van Theotokos Glykofilousa: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Creta_o_venezia,_madonna_glykophilousa,_1457.JPG

De betekenis van de iconen: <http://www.domnasion.com/icon-s-meaning.html>

De Bijbelboeken in de Orthodoxe Kerk: Oude Testament (<https://www.ocf.net/the-old-testament-canon/>) en het Nieuwe Testament (<https://www.ocf.net/the-new-testament-canon/>)

Ekaterini Tsalampouni (Thessaloniki, 1967) is associate professor is associate professor aan de Faculteit Theologie van de Aristoteles Universiteit van Thessaloniki. Zij doceert exegese en theologie van het Nieuwe Testament. Haar onderzoek richt zich op de sociaal-historische achtergrond van het Nieuwe Testament, exegese van de evangeliën en de Paulinische brieven, alsook ecologische hermeneutiek en gender theorie.

Apostolos Kralidis (Thessaloniki, 1967) is professor aan de School voor Pastorale en Sociale Theologie van de Aristoteles Universiteit, Thessaloniki, Griekenland. Hij werkte als onderzoeker in het AUTH Centrum voor Byzantijns Onderzoek. Hij doceert Geschiedenis van de Religies, Studie van de Religie, Religies van Oost-Europa in de Late Oudheid, Vroege Islam en Interreligieuze Dialoog. Hij doceert ook aan de Universiteit van Nicosia, Cyprus (Geschiedenis van de Religies voor postdoctoralen). Hij is lid van de administratieve raad van het Confucius Instituut, AUTH.

EDUC8 Consortium

Dit boek werd gefinancierd door het Fonds voor interne veiligheid- Politie van de Europese Unie.